

PRAWA DZIECKA

4/2014

DWUMIESIĘCZNIK BIURA RZECZNIKA PRAW DZIECKA
Egzemplarz bezpłatny

ISSN 1898-0449

25 lat Konwencji
o Prawach Dziecka

TO

ŻE MAM METR DZIESIĘĆ
NIE ZNACZY,
ŻE TRZEBA PATRZEĆ
NA MNIE Z GÓRY.

WWW.BRPD.GOV.PL

RZECZNIK PRAW DZIECKA

25 lat Konwencji o Prawach Dziecka. Pamiętajmy, że każdy człowiek, nawet mały, ma prawo do szacunku.

SPIS TREŚCI

- 1 Środowisko lokalne wobec zagrożeń dzieci i młodzieży w cyberprzestrzeni
- 1 Cyberprzestrzeń wynikiem przemian cywilizacyjnych i informacyjnych
- 3 Zagrożenia zdrowia psychicznego i fizycznego
- 6 Zagrożenia moralne i społeczno-wychowawcze
- 9 Rola środowiska oświatowo-wychowawczego w zakresie bezpiecznego korzystania z cyberprzestrzeni
- 13 Kongres Praw Dziecka
- 17 Protokoły fakultatywne do Konwencji o Prawach Dziecka w wersji dla najmłodszych
- 18 Wystąpienia generalne Rzecznika Praw Dziecka

PRAWA DZIECKA dwumiesięcznik.

Redaguje

Dział Komunikacji Społecznej
Biura Rzecznika Praw Dziecka
ul. Przemysłowa 30/32
00-450 Warszawa
telefon: 22 583 66 00
prawa.dziecka@brpd.gov.pl

Copyright © Biuro Rzecznika
Praw Dziecka 2014

Przygotowanie i druk:
LOTOS Poligrafia sp. z o.o.
ul. Wał Miedzeszyński 98
02-987 Warszawa
tel. 22 872 22 68
ww.lotos-poligrafia.pl

WSTĘP

Jubileusz dwudziestopięciolecia Konwencji o Prawach Dziecka uczciliśmy trzydniowym Kongresem Praw Dziecka. Rozpoczął się spotkaniem z młodzieżą w Warszawie, zakończył spotkaniem z młodzieżą w Krakowie a wypełniony był ważnymi treściami merytorycznymi: o prawach dziecka debatowali wybitni naukowcy i specjaliści, organizacje pozarządowe, a gościem specjalnym była pani Marta Santos Pais Specjalny Przedstawiciel Sekretarza Generalnego ONZ ds. Przemocy wobec Dzieci. Obszerłą relację z tych wydarzeń znajdziecie Państwo w numerze.

Tematem numeru jest to, czego Konwencja o Prawach Dziecka nie przewidziała – cyberprzemoc. Internet zmienia świat niezwykle szybko, dając nowe możliwości, ale też niosąc nieznane dotychczas zagrożenia. Warto wiedzieć o nich jak najwięcej: zapraszamy do lektury tekstu „Środowisko lokalne wobec zagrożeń dzieci i młodzieży w cyberprzestrzeni” autorstwa dr Anny Andrzejewskiej i prof. Józefa Bednarka. W numerze także wystąpienia generalne Rzecznika Praw Dziecka i nie tylko.

20 LISTOPADA OGÓLNOPOLSKIM DNIEM PRAW DZIECKA!

Rzecznik Praw Dziecka Marek Michalak w sierpniu 2014 r. wystąpił z propozycją, by 20 listopada był Ogólnopolskim Dniem Praw Dziecka. Trzy miesiące później, podczas II czytania projektu Uchwały podkreślił, że chciałby, aby każdy z 365 dni był dniem dziecka i dniem praw dziecka.

7 listopada b.r. za przyjęciem uchwały w sprawie ustanowienia Ogólnopolskiego Dnia Praw Dziecka głosowało 424 posłów. Głosów przeciwnych brak, 7 posłów wstrzymało się od głosu.

„Jako Polacy jesteśmy dumni z faktu, że to właśnie nasz kraj w 1978 r. przedstawił jego projekt i zaproponował Komisji Praw Człowieka ONZ jego uchwalenie. Był to niewątpliwie jeden z największych polskich sukcesów na arenie międzynarodowej” – wskazano w przyjętej przez Sejm uchwale.

Od tego roku 20 listopada ma być w szkołach dniem wolnym od lekcji, zamiast których proponuje się kreatywne zajęcia o prawach dziecka, bo to wszak od nich zaczynają się prawa człowieka.

KALENDARIUM

GRUDZIEŃ

- 01.12. Światowy Dzień Walki z AIDS
- 01–07.12 Europejski Tydzień Autyzmu
- 03.12. Międzynarodowy Dzień Osób Niepełnosprawnych
- 05.12. Międzynarodowy Dzień Wolontariusza – Dzień Pomocy Cierpiącym
- 10.12. Dzień Ochrony Praw Dziecka, Międzynarodowy Dzień Praw Człowieka
- 13.12 Dzień Pamięci Ofiar Stanu Wojennego

STYCZEŃ

- 12.01 Dzień Sprzątania Biurka /zawsze w drugi poniedziałek stycznia/
- 18.01 Międzynarodowy Dzień Kubusia Puchatka (Kubuś ma już 88 lat!)
- 21.01 Dzień Babci
- 22.01 Dzień Dziadka
- 26.01. Dzień Transplantologii
- 31.01 Dzień Przytulania (obchodzony także 24 czerwca)

ŚRODOWISKO LOKALNE WOBEC ZAGROŻEŃ DZIECI I MŁODZIEŻY W CYBERPRZESTRZENI

I. CYBERPRZESTRZEŃ WYNIKIEM PRZEMIAN CYWILIZACYJNYCH I INFORMACYJNYCH

1.1. CYBERPRZESTRZEŃ ŚRODOWISKIEM FUNKCJONOWANIA DZIECI I MŁODZIEŻY

W dawniejszych czasach ludzie częściej się spotykali, bawili się razem, spędzali wspólnie wieczory, niepotrzebne im były żadne urządzenia, czasem tylko przedmioty codziennego użytku. Tak naprawdę wystarczyło, że mają siebie nawzajem, przez to dzieci uczyły się od najmłodszych lat interakcji z ludźmi i współdziałania w grupie.

Komputer i internet stały się sprzętem masowym służącymi do edukacji, pracy zawodowej, komunikowania się, kultury, sztuki i rozrywki. Kluczową technologią tych zmian jest właśnie internet, który stał się medium otwierającym drzwi do świata, w którym każdy może mieć dostęp do prawie każdej informacji, może porozumiewać się z inną osobą, ma wolność publikacji swoich poglądów oraz zapoznawania się z poglądami innych. Internet wchłania elementy dotychczas znanego nam świata, z powodzeniem zastępując tradycyjne gadżety, telefon, tradycyjną pocztę, ale także i codzienną gazetę, książkę, telewizję, radio, dodając jednocześnie tym mediom interaktywności i możliwość komunikacji zwrotnej. Nasze dzieci są niezwykle kompetentne w korzystaniu z różnorodnych możliwości tych technologii. Jednak ich świadomość różnorodnych zagrożeń i braku bezpieczeństwa jest stosunkowo niska.

Dziś ludziom nie potrzebni bliscy są, czas zapełnia im przesiadywanie przed komputerem, telewizorem czy internetem. Rodzice w pogoni za pieniądzem nie mają czasu na zabawę z dziećmi i dlatego pozwalają swoim pociechom na przesiadywanie przed szklanymi ekranami. A tak naprawdę to wszystko nie zastąpi prawdziwej miłości rodzica, tylko może ułatwić zagrożeniom wtargnięcie do życia młodego człowieka.

Tematyka zagrożeń powodowanych przez cyberprzestrzeń, a szczególnie uzależnień, nie jest w wystarczającym stopniu nagłośniona. Dlatego świadomość społeczeństwa w tym zakresie jest bardzo niska. Przeciętny rodzic nie zdaje sobie sprawy, że np. telewizja, komputer, internet czy telefon komórkowy, a także współczesne roboty, mogą być źródłem uzależnienia (o czym świadczą rozmowy z nimi prowa-

dzone podczas szkoleń). Rodzice (opiekunowie) oraz często nauczyciele nie posiadają odpowiedniej wiedzy w jaki sposób diagnozować uzależnienie od cyberprzestrzeni, a tym samym nie potrafią w prawidłowy sposób reagować w przypadku pojawienia się symptomów uzależnienia. Nie posiadają oni także podstawowej wiedzy na temat innych zagrożeń, jakie występują w cyberprzestrzeni. Lekarze nie zwracają uwagi na pewne choroby, które mogą być konsekwencją nieracjonalnego korzystania z narzędzi cyberprzestrzeni, jak również nie łączy się pewnych zachowań nieaprobowanych społecznie z zagrożeniami cyberprzestrzeni, których są one konsekwencją.

Przyczyny i skutki uzależnienia od komputera i internetu, które określane jest także jako infoholizm są niezwykle złożone, wielorako warunkowane, gdyż zależą od wielu czynników, a skutki społeczno-pedagogiczne, dla poszczególnych środowisk są dramatyczne, czy nawet tragiczne. W porównaniu do wcześniejszych uzależnień od zachowań i używek ten proces jest wyjątkowo niebezpieczny ze względu na różnorodne następstwa dotyczące sfery psychicznej mającej określone implikacje w sferze wychowawczej, dydaktycznej, relacji z rodzicami i innymi osobami, w tym także kolegami szkolnymi, często rodzicami przemoc i agresję.

Kolejnym aspektem zagrożeń w cyberświecie jest kwestia wkraczania robotów do codziennego życia człowieka. Powstaje nowy typ relacji człowiek-maszyna, w których należy jasno zdefiniować rolę i miejsce każdego ogniwa tych powiązań. Nowość i mnogość zagadnień wynikających z otwarcia społeczeństwa na nowe technologie wymaga odpowiedzialności, a przede wszystkim znajomości zagrożeń. Dlatego dostrzega się konieczność przygotowania zwłaszcza młodego pokolenia do godnej egzystencji w świecie pełnym automatów i robotów. Młodzież i dzieci kształcone w szkołach powinny zostać wyposażone w wiedzę i umiejętności posługiwania się najnowszymi osiągnięciami techniki. Możliwe to będzie tylko dzięki odpowiedniej jakości kształcenia. Przed pedagogami postawiono wyzwanie umiejętnego wkomponowania w treści nauczania wszystkich tych zagadnień, aby w sposób ciekawy i przyjemny pokazać szanse i niebezpieczeństwa związane z wkraczaniem robotów do codziennego życia człowieka.

Problem ten należy potraktować wieloaspektowo z uwagi na szeroką gamę zastosowania nowoczesnych technologii.

Należy zatem zwrócić uwagę, iż pod wpływem mediów i technologii, zmieniają się tradycyjne postacie zagrożeń wywołujące patologie społeczne (np. alkoholizm) i dysfunkcje oraz marginalizacje rodziny (związane z wykluczeniem społecznym), a jednocześnie pojawiają się nowe, mający ścisły związek ze swoistością świata wirtualnego. W nim bowiem coraz częściej i dłużej przebywają nie tylko dzieci, ale i osoby dorosłe. Zarówno jedni, jak i drudzy, uzależniają się od najnowszych technologii. Jednocześnie wspomniane technologie mogą być „doskonałym” narzędziem przestępczości teleinformatycznej, ale również stosowania różnorodnych tradycyjnych form przemocy i nowych ich odmian związanych z przebywaniem wszystkich pokoleń w świecie wirtualnym. Proces ten wywołuje określone konsekwencje społeczno-educacyjne, dydaktyczne, etyczne, zdrowotne i prawne, także dla instytucji wychowawczych funkcjonujących w społeczności lokalnej.

Cyberprzestrzeń:

- nie jest mitem, a rzeczywistością;
- jest nowym i dynamicznym zjawiskiem;
- ma globalny zasięg, bez względu na miejsce i czas dostępu;
- oddziałuje na wszystkich, zwłaszcza dzieci;
- cechuje ją interaktywność;
- jest substytutem świata rzeczywistego;
- negatywne skutki przebywania w niej w znacznym stopniu wyprzedzają założenia edukacji i podejmowanych działań (m.in. profilaktyka, diagnoza, terapia).

1.2. PRZESŁANKI UZASADNIAJĄCE WAŻNOŚĆ PODEJMOWANEJ PROBLEMATYKI

Podjęcie problematyki zagrożeń cyberprzestrzeni uzasadnione jest następującymi przesłankami:

1. **Naukowymi** – to wzbogacenie, uzupełnienie i rozwinięcie teoretycznych orientacji, nurtów, podstaw i praktyki edukacyjnej, zwłaszcza profilaktycznej, a także diagnostycznej oraz modyfikacja dotychczasowych, tradycyjnych rozwiązań wychowawczych i dydaktycznych, oświatowych i komunikacyjnych w tym zakresie, w których w coraz większym stopniu stosuje się powszechnie wdrażane media i technologie informacyjne (zwłaszcza komputer i internet). Można zakładać, że zostaną zintensyfikowane podejmowane już działania przez niektóre środowiska naukowe nad zagrożeniami mediów cyfrowych i technologii informacyjno-komunikacyjnych, które doprowadzą do bardziej celowego, świadomego i krytycznego korzystania z nich przez dzieci i młodzież.
2. **Cywilizacyjnymi** – związanymi z przemianami i istotnym wzrostem znaczenia wiedzy (informacji) w procesie globalizacji oraz z wejściem Polski do UE. Media, będące podstawą funkcjonowania społeczeństwa wiedzy, są dziś wszechobecne. To one dokonały największego

przełomu w rozwoju cywilizacyjnym – żadne inne wydarzenie w przeszłości w tak istotnym stopniu nie wpłynęło na życie, edukację i pracę ludzi na całym świecie. W przypadku dzieci i młodzieży należy dostrzegać wpływ globalizacji na nowe możliwości nie tylko komunikowania się, ale także wspólnej zabawy, docierania do nowych form spędzania czasu wolnego. Atrakcyjność i anonimowość młodego pokolenia w sieci powoduje masowość w korzystaniu z najnowszych rozwiązań technologicznych, a zarazem proces uzależniania się.

3. **Informacyjno-informatycznymi** – najnowsze media cyfrowe stają się coraz silniejszym wyznacznikiem postępu, rozwoju społeczno-ekonomicznego i statusu każdego człowieka. Są powszechnymi narzędziami współczesnej edukacji i zabawy. Zapewniają zatem dostęp do wiedzy i jej poznawanie, ale jednocześnie powodują zniewolenie intelektualne i powstawanie patologii oraz rozwój przestępczości w cyberprzestrzeni. Obecnie nie są to już pojedyncze przypadki, a jest to zjawisko. Ono też potęguje skalę, zasięg i dynamikę uzależnień.
4. **Społeczno-educacyjnymi** – zmienia się tradycyjna struktura społeczna, nakładają się na siebie kultury słowa mówionego oraz drukowanego, audiowizji i multimedialności oraz interaktywności, a dostęp do technologii informatycznych ma wpływ na zmiany tradycyjnych relacji pomiędzy ludźmi. Obecnie mamy do czynienia ze społecznością internetu, pokoleniem SMS-ów i MMS-ów. W sytuacji pojawiających się z coraz większą intensywnością wielu zagrożeń cywilizacyjnych, nie w pełni jeszcze dostrzega się zagrożenia teleinformatyczne i uzależnienia od mediów, które negatywnie wpływają na system wartości młodych ludzi i zaburzone kształtowanie sfery emocjonalno-motywacyjnej, a te rzutują na kształtowanie postaw i rozwój osobowości młodego pokolenia.
5. **Diagnostycznymi** – polegającymi na przeprowadzeniu kompleksowych i interdyscyplinarnych badań we wszystkich środowiskach wychowawczych, profilaktycznych i terapeutycznych, mających na celu ustalenie dynamiki rozwoju infoholizmu, skali zjawiska, przyczyn, przebiegu i skutków społeczno-wychowawczych. Prowadzone badania wskażą na nowe, optymalne możliwości profilaktyki i skutecznej terapii prowadzonych w różnych środowiskach.
6. **Profilaktycznymi** – istota ich dotyczy różnorodnych działań podejmowanych we wszystkich środowiskach edukacyjnych i oświatowych, organizacjach i fundacjach oraz organizacjach pozarządowych. Przedmiotem ich działalności są tego rodzaju przedsięwzięcia, które mają na celu kształtowanie świadomości społecznej nowego znaczenia i miejsca zagrożeń mediów cyfrowych, a w szczególności uzależnień. Należy dodać, iż działania profilaktyczne dotyczące tradycyjnych patologii (chemicznych) mają jednoznacznie określone założenia i programy działania obejmujące wszystkie środowiska oświatowo-wychowawcze.

ZAGROŻENIA ZDROWIA PSYCHICZNEGO I FIZYCZNEGO

2.1. INFOHOLIZM – NOWY WYMIAR UZALEŻNIEŃ

Pojawiła się nowa generacja uzależnień, które wiążą się z korzystaniem z komputera i internetu. Są one niebezpieczne, gdyż człowiek nie zauważa kiedy zostaje wplątany w sieć, z której trudno mu się wydostać. Problem ten staje się coraz poważniejszy i dotyczy coraz częściej dzieci i młodzieży.

Infoholizm – uzależnienie od komputera i internetu = utrata kontroli nad swoim zachowaniem

TYPY INFOHOLIZMU

- 1. Uzależnienie od związków wirtualnych**, czasami tłumaczone jako socjomania internetowa (*cyber-relationship addiction*) – jest to uzależnienie od internetowych kontaktów społecznych, nadmierne zaangażowanie w związki w sieci (wirtualne). Wyraża się poprzez udział w listach dyskusyjnych, IRC-u, oraz kontaktach przy pomocy poczty elektronicznej. Osoba chora nawiązuje nowe kontakty tylko i wyłącznie poprzez sieć, ma zachwiane relacje człowiek-człowiek w kontaktach poza siecią. Ludzie tacy potrafią godzinami „rozmawiać” z innymi użytkownikami internetu, lecz mają trudności przy kontaktach osobistych, następuje też u takich osób zanik komunikacji niewerbalnej, nie potrafią odczytywać informacji nadawanych w tej płaszczyźnie, lub odczytują je błędnie. Osoby z tym zaburzeniem spotyka się głównie w tych formach kontaktu, które zapewniają synchroniczną komunikację.
- 2. Erotomania internetowa** (*cyberseksual addiction*) – polega głównie na oglądaniu filmów i zdjęć z materiałami erotycznymi i pornograficznymi, lub pogawędkach na chatkach o tematyce seksualnej. Zaburzenie to można określić jako nałogowe używanie stron dotyczących seksu i pornografii. Często u jego podłoża leżą inne zaburzenia i dewiacje seksualne, takie jak pedofilia, wojeryzm, zoofilia, skrajny ekshibicjonizm i inne.
- 3. Uzależnienie od komputera** (*computer addiction*) – osoba chora nie musi w tym wypadku „być” w sieci, wystarczy, iż spędza czas przy komputerze. Nie jest dla niej ważne to, co robi, czy pisze ważną pracę, czy gra w pasjansa. Liczy się tylko to, że komputer jest włączony a ona spędza przy nim czas. Najczęściej przejawia się w obsesyjnym graniu w gry komputerowe.

4. Uzależnienie od sieci (*net compulsions*) – jest ono bardzo podobne do uzależnienia od komputera, lecz polega na pobycie w internecie. Osoby takie są cały czas zalogowane do sieci i obserwują, co się tam dzieje. Obsesyjnie grają w sieci, uczestniczą w aukcjach etc. Uzależnienie to łączy w sobie wszystkie inne formy IAD.

5. Przeciążenie informacyjne lub przeładowanie informacjami (*information overload*) – nałogowe surfowanie w sieci lub przeglądanie baz danych. Występuje przy natłoku informacji, na przykład przebywanie w wielu pokojach rozmów jednocześnie lub udział w wielu listach dyskusyjnych.¹

FAZY INFOHOLIZMU

I. Faza początkowa

1. Przebywanie w sieci sprawia przyjemność.
2. Wzrost ochoty na coraz częstsze przebywanie w sieci.

W fazie tej następuje utrata poczucia czasu.

II. Faza ostrzegawcza

1. Szukanie okazji do jak najczęstszego przebywania w sieci.
2. Rozładowanie napięcia poprzez sieć.
3. Próby korzystania z sieci w ukryciu.
4. Korzystanie z sieci przynosi ulgę.

Charakteryzuje ją brak chęci powrotu do rzeczywistości.

III. Faza krytyczna

1. Spadek innych zainteresowań niezwiązanych z siecią.
2. Zaniedbywanie wyglądu zewnętrznego.
3. Zaniedbywanie snu.
4. Nieregularne odżywianie się.
5. Silna potrzeba przebywania w sieci.
6. Stałe myślenie o tym, co dzieje się w sieci, o tym, co ostatnio robiliśmy podczas sesji.
7. Potrzeba zwiększania ilości czasu spędzanego w sieci.

¹ K.S. Young, *Pathological Internet use: A case that breaks the stereotype*. Psychological Reports, 1996, 899–902.

8. Podejmowanie nieudanych prób ograniczenia czasu spędzanego w sieci.
9. Poczucie rozdrażnienia, poirytowania, złości, gdy coś lub ktoś zmusza nas do skrócenia czasu uczestnictwa w sieci lub uniemożliwia korzystanie z niej.
10. Zaniedbywanie nauki, pracy, rezygnacja ze spotkań towarzyskich, odkładanie na później pilnych zadań na rzecz korzystania z sieci.
11. Okłamywanie innych odnośnie ilości czasu spędzanego w sieci (zaniżanie faktycznej ilości godzin spędzanych przy komputerze).
12. Pojawienie się konfliktów rodzinnych w związku z komputerem.
13. Przeznaczanie coraz większej ilości pieniędzy na zakup sprzętu komputerowego, oprogramowania, akcesoriów czy książek i czasopism o tematyce komputerowej.

Następuje w niej utrata kontroli nad własnym zachowaniem.

IV. Faza przewlekła

1. Okresy długotrwałego przebywania w sieci.
2. Przebywanie w sieci w celu przeżywania silnych emocji.
3. Świat wirtualny staje się jedynym światem w życiu.
4. Rozpad więzi rodzinnych.
5. Degradacja zawodowa i społeczna.
6. Choroby somatyczne, lęki, psychozy.
7. Sięganie po inne środki zmieniające nastrój (alkohol, leki).
8. Poczucie bezsensu życia w świecie realnym.
9. Skrajne wyczerpanie organizmu.

Jej cechą jest właściwe uzależnienie.

OBJAWY UZALEŻNIENIA

1. Potrzeba korzystania z komputera w coraz większym wymiarze czasowym.
2. Występowanie złego samopoczucia, drażliwości, pobudzenia psychoruchowego, lęku, depresji, przy braku możliwości korzystania z komputera (włącznie z zaistnieniem zespołu abstynenckiego).
3. Podejmowanie nieudanych prób zaprzestania użytkowania danego medium, jak również okłamywanie o rzeczywistym czasie poświęcanym na jego użytkowanie.
4. Doznawanie satysfakcji i poczucia wartości poprzez udział w grach i sesjach internetowych.

5. Ograniczenie innych zajęć, ucieczka od życia rzeczywistego.
6. Pochłonięcie myśli i wyobraźni przez prezentowane treści.
7. Zaniedbywanie nauki, pracy, rezygnacja ze spotkań rówieśniczych, odkładanie w czasie innych ważnych spraw na rzecz korzystania z komputera.
8. Pojawienie się konfliktów rodzinnych w związku z korzystaniem z komputera.
9. Przeznaczanie coraz większej ilości pieniędzy np. na zakup sprzętu komputerowego, oprogramowania, akcesoriów czy książek i czasopism o tematyce komputerowej.

SKUTKI UZALEŻNIEŃ OD MEDIÓW

Skutki uzależnień od mediów obejmują wszystkie sfery osobowości dzieci. Można je podzielić na kilka rodzajów:

- **fizyczne** (wady postawy – skrzywienia kręgosłupa, wady wzroku, uszkodzenia nerwów odpowiedzialnych za ruchy nadgarstka, dłoni),
- **psychiczne** (nerwice, lęki lub inne zmiany w układzie nerwowym, zatracanie poczucia realizmu, uzależnienia),
- **moralne** (łatwy i nie kontrolowany dostęp do informacji o treściach niepożądanych; negatywne postawy i zachowania),
- **społeczne** (anonimowość, wyizolowanie ze społeczności, przestępczość),
- **intelektualne** (bezkrytyczne zaufanie do możliwości jakie oferuje komputer).

2.2. NIEBEZPIECZEŃSTWA GIER KOMPUTEROWYCH

Jako pokolenie rodziców i opiekunów złapaliśmy się w pułapkę pełnego zaufania wobec dziecka funkcjonującego w cyberprzestrzeni. To ono a nie my decyduje o tym: co, kiedy, jak. Gry komputerowe ze swoim schematem WALCZ i ZWYCIĘŻAJ kreują osobowość zdeteminowaną na osiągnięcie sukcesu za wszelką cenę, także cenę życia. Dziecko w całym życiu realnym nie spotka tak wielu przypadków agresji i przemocy jak doświadcza ich w ciągu 2–3 godzin aktywnej agresywnej gry komputerowej.

Bardzo łatwo jest ulec magii gier komputerowych. Różnorodność i możliwość dostępu do nich powoduje, że dzieci bardzo chętnie po nie sięgają. Z łatwością przenoszą się w świat fantazji, gdzie wszystko jest łatwiejsze

i ciekawsze. Nie bez powodu są one określane jako elektroniczne LSD.

Z psychologicznego punktu widzenia oraz kształtowania się osobowości dziecka, zwłaszcza jego cech emocjonalnych zasadnym jest aby dzieci do 10–12 roku życia w ogóle nie grały w gry, gdzie pojawia się agresja i przemoc.

Wchodzenie w świat gier komputerowych powinno odbywać się pod opieką rodziców lub opiekunów. Gra – jej treści, stopień trudności należy dostosować do poziomu rozwoju dziecka. Z punktu widzenia rozwoju emocjonalnego dziecka i nabywania przez nie kompetencji społecznych, gry agresywne wpływają dezintegrująco na zdolność pełnienia ról społecznych oraz koncyliacyjnych relacji z innymi osobami. Ograniczanie kontaktu dziecka z tymi grami leży w społecznym interesie.

Dowiedziano, że zachowania obserwowane przez dziecko w grze są przez nie przenoszone do realnego życia. Aktywni gracze komputerowi są bardziej pobudzeni, agresywni, szybciej reagują siłą, mają większość skłonność do używania wulgarnych wyrazów. Często przejawiają skłonności przywódcze i ryzykowne.

To nie media elektroniczne są niebezpieczne. Niebezpieczna jest nasza niewiedza o nich oraz przekonanie, że dziecko potrafi samodzielnie wejść w świat cyberprzestrzeni.

Małe dziecko przyjmuje treści multimedialne w „dobrej wierze”. Zachowania z gier nie traktuje w kategorii dobre – złe, lecz jako naturalne, bo powszechne. Dziecko często grające w agresywne gry komputerowe znieczula się na zachowania związane z przemocą, przestaje rozumieć, że zadają one ból oraz krzywdzą. Ponieważ samo nie odczuwa bólu przestaje rozumieć konsekwencje swoich zachowań. Przenosząc je do *real world* uważa, że ofierze nic się nie stanie.

Uzasadnioną jest teza, że dzieci poświęcające dużo czasu na agresywne gry komputerowe cechują się większą agresywnością, natomiast ich wrażliwość moralna jest mniejsza. Symulowane obrazy przemocy, a właściwie samodzielne jej realizowanie w grach komputerowych, prowokuje dzieci do powtarzania okrutnych zachowań. Natychmiastowy efekt wyraża się w agresywnych myślach i wyobrażeniach o wrogich emocjach, natomiast długotrwały skutek jest związany z kształtowaniem agresywnych skryptów poznawczych i może prowadzić to do trwałych zmian w strukturze osobowości gracza.

Liczba zachowań brutalnych w agresywnych grach komputerowych jest większa od tych, jakie spotykamy na najbardziej brutalnych filmach akcji i horrorach. Wraz z kupieniem komputera (podłączeniem internetu) należy z dzieckiem ustalić zasady korzystania z tych narzędzi. Twarde przestrzeganie tych zasad jest najskuteczniejszym sposobem uchronienia dziecka przed infoholizmem.

Najważniejszym skutkiem niekontrolowanego grania jest wyzwalanie agresji i przemocy wśród dzieci i mło-

dzieży. Dziecko poprzez obserwację brutalnych scen uczy się negatywnych zachowań, destygmatyzuje śmierć, która urasta do „zwykłego” odwracalnego aktu. Dzieli świat jedynie na wrogów i sprzymierzeńców.

ZASADY, JAKIMI NALEŻY SIĘ KIEROWAĆ ZEZWALAJĄC DZIECKU NA GRANIE W GRY KOMPUTEROWE

1. Do trzeciego-czwartego roku życia dziecko w ogóle nie powinno korzystać z komputera i internetu. Zabawa dziecka powinna skupiać się na grach zręcznościowych realizowanych z rodzicami, opiekunami i innymi dziećmi.
2. Dziecko gra tylko w takie gry, które wcześniej poznali rodzice (opiekunowie). Decyzja o zakupie gry komputerowej wymaga poznania jej treści.
3. Czas korzystania z komputera przez dziecko powinien być limitowany. Dzieci w wieku 5-7 lat nie powinny grać jednorazowo dłużej niż jedną godzinę dziennie, nie częściej niż 1–2 razy w tygodniu. Dzieci w wieku 8–10 lat również nie dłużej niż jedną godzinę dziennie, nie więcej niż 4-razy w tygodniu (według zasady – dzień z grą, dzień bez gry).
4. Zasadnym jest, aby w wieku dziecięcym i nastoletnim dzieci w ogóle nie grały w gry, gdzie głównym motywem są zabijanie i zbrodnia.
5. Komputer podłączony do internetu powinien znajdować się w miejscu ogólnodostępnym, a nie w pokoju dziecka. Ponadto powinien mieć zainstalowane filtry rodzicielskie.
6. Z dzieckiem na poziomie 4–5 klasy podstawowej można podpisać „kontrakt komputerowy” określający jego obowiązki i prawa związane z korzystaniem z multimediiów.
7. Nie zezwalamy, aby nastolatek grał na komputerze lub przebywał w internecie w późnych godzinach wieczornych i nocnych.
8. Dziecko łamiące ustalone przez rodziców zasady korzystania z multimediiów powinno spotkać się ze stosowną reakcją – ograniczenie korzystania z komputera, okresowy zakaz gry, założenie hasła blokującego dostęp.
9. „Odpuszczenie” łamania zasad skłania dziecko do poszerzania swoich „praw” w cyberprzestrzeni.
10. Aż do wieku 18–19 lat powinna obowiązywać zasada jeden dzień w tygodniu bez komputera.

III. ZAGROŻENIA MORALNE I SPOŁECZNO-WYCHOWAWCZE

3.1. CYBERPRZEMOC – CYBERBULLYING

CYBERPRZEMOC – (ang. **Cyberbullying**) jest to prześladowanie, zastraszanie, nękanie i wyśmiewanie innych osób za pomocą technologii informacyjnych i komunikacyjnych, takich jak:..

- SMS i MMS,
- e-mail,
- witryny internetowe,
- fora dyskusyjne,
- blogi,
- komunikatory typu GG,
- czaty.

Formy cyberprzemocy

- nękanie, straszenie, szantażowanie z użyciem sieci;
 - włamania na konta pocztowe i konta komunikatorów w celu rozsyłania kompromitujących wiadomości;
 - rejestrowanie niechcianych filmów i zdjęć;
 - tworzenie ośmieszających stron www;
 - publikowanie w internecie lub rozsyłanie przy użyciu telefonu komórkowego kompromitujących informacji, zdjęć;
 - podszywanie się w sieci pod kogoś wbrew jego woli.
- Prześladowanie przez internet jest szczególnie niebezpieczne, ponieważ złośliwe, kompromitujące czy poniżające treści są w bardzo krótkim czasie rozpowszechniane i zazwyczaj pozostają w sieci **NA ZAWSZE**, jako kopie na wielu komputerach, nawet po ustaleniu i ukaraniu sprawcy.

Powody dla których internetowi chuligani stosują przemoc:

- przeżywanie radości ze zwyciężania, wynikające na przykład z potrzeby potwierdzenia swojej pozycji w grupie, bądź zbudowania swego wizerunku,
- wyrównanie doznanych krzywd,
- odwet za doznane upokorzenia podejmowany dla odreagowania frustracji spowodowanych np. zakłóceniami funkcjonowania rodziny lub nieprawidłowościami funkcjonowania środowiska szkolnego czy rówieśniczego,
- pozyskanie uwagi otoczenia, wołaniem o pomoc kierowaną do wszystkich, którzy o nich zapomnieli.

Jak rozpoznać, że dziecko jest prześladowane

- wydaje się poirytowane, smutne lub zdenerwowane po zakończeniu rozmowy przez telefon lub korzystania z komputera
- izoluje się od lubianych znajomych i zajęć
- gorzej się uczy lub okazuje złość albo niezadowolenie ze szkoły lub konkretnego przedmiotu
- wykazuje nietypowe oznaki przynębnienia lub smutku.

Skutki cyberprzemocy

Cyberprzemoc może się wydawać niewielkim problemem, ponieważ nie występują żadne objawy przemocy fizycznej. Trzeba jednak zauważyć, że psychika dziecka, czy nastolatka jest bardzo delikatna i takie akty przemocy mogą się silnie na niej odbić i powodować, między innymi:

- spadek samooceny,
- depresję,
- izolację od rówieśników,
- lęki,
- brak zaufania.

Gdy zauważysz, że dziecko:

- jest niespokojne, wycofane, nieobecne;
- ma silny lęk związany z tym, co zobaczyło w internecie;
- przeżywa niepokój, bo nie ma dostępu do internetu, nie może się z kimś skontaktować;
- ma objawy uzależnienia od komputera i/lub internetu; zapytaj, „Co się stało? Opowiedz mi o tym.” Nie wpadaj w panikę, gdy przestraszy Cię to, co usłyszysz, gdy poczujesz, że nie wiesz, co zrobić. Spokojnie poproś o opowiedzenie tego, co się stało. Podziękuj za zaufanie. Zapewnij, że to dla Ciebie ważne i że zajmiesz się tą sytuacją.

3.2. PORNOGRAFIA W SIECI

Pojęcie „pornoграфия” wywodzi się z języka greckiego: *pórn* – nierządnicą; *gráphein* – skrobać, rytować, rysować, pisać; *pornográphos* – piszący o nierządnicach². Obecnie, encyklopedyczne określenie pornografii dotyczy „pism, druków, filmów, wizerunków i innych przedmiotów wykonywanych i rozpowszechnianych w celu wywołania u odbiorcy podniecenia seksualnego”³. Od lat trwają batalie o zdefiniowanie i uściślenie słowa pornografia. Problem polega na tym, że to, co dla jednych jest pornografią, dla innych może być erotyką bądź zachowaniem obscenicznym. Rozumienie tego pojęcia zmienia się w zależności od czasu i ma tyle znaczeń, ile krajów, umysłowości, obyczajów i systemów kulturowych⁴.

Zasadniczym celem pornografii w sieci jest pobudzenie seksualne użytkownika. Narusza ona godność człowieka stanowiąc tym samym formę przemocy. Jej konsumpcja rozbudza pożądanie seksualne i prowadzi do szukania coraz mocniejszych wrażeń, co w konsekwencji sprzyja rozwiązłości seksualnej, niszczącej związku i małżeństwa.

² W. Kopaliniński, *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych z almanachem*, Świat Książki, Warszawa 1999, s. 399

³ A. Zwoliński, *Obraz w relacjach społecznych*, Wydawnictwo WAM, Kraków 2004, s. 343.

⁴ A. Krawulska-Ptaszyńska, *Psychospołeczne uwarunkowania korzystania z pornografii przez mężczyzn*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań 2003, s. 10.

Propagując seks bez żadnych zobowiązań, utrudnia rozwój prawidłowych relacji między kobietą i mężczyzną.

Problemem dla dorosłych, a uproszczeniem dla dzieci jest fakt, że cyberpornografia jest łatwo dostępna, a jak zaznacza P. Wallace wywiera ona inny wpływ niż jej odpowiednik w prawdziwym życiu, ze względu na odległość fizyczną, anonimowość, subiektywne poczucie bezpieczeństwa i brak lęku o konsekwencje w wirtualnej przestrzeni⁵.

SKUTKI OGLĄDANIA PORNOGRAFII

Wpływ pornografii na człowieka zależy bardzo często od wieku użytkownika, częstotliwości kontaktów, rodzaju używanych materiałów, oraz samokontroli emocji. Im użytkownik jest młodszy, tym bardziej destrukcyjnie działają na niego treści jawnie seksualne. Wykorzystywane są tu niewiedza i niedojrzałość psychiczna dzieci. Kontakt z pornografią przerasta zdolności adaptacyjne dzieci i prowadzić może do przyswajania wypaczonej i sprymityzowanej wizji seksualności. Ten negatywny wpływ prowadzić może do błędnego rozumowania wstrzemięźliwości seksualnej, jako nie służącej zdrowiu, co zapoczątkować może wcześniejsze kontakty seksualne dzieci.

Strony erotyczne dostępne w internecie przedstawiają fałszywy obraz kobiecości i męskości. Ukazują seksualność w kategorii procesów instynktownych. Szczególnie tzw. twarda pornografia może doprowadzić u młodego człowieka do nieświadomego warunkowania i kojarzenia przyjemności z brutalnością i agresją. Ukazuje to uprzedmiotowienie kobiety, płęć żeńska przedstawiana jest „jako prowokująca aktywność seksualną, podległa mężczyźnie i uległa mu, gorsza od niego, bezbronna, ukrywająca swoje pożądanie”⁶. Natomiast mężczyzna „jawi się w pornografii jako „macho”, seksualny rekordzista, zdobywający prestiż i podziw dzięki sile fizycznej i seksualnej sprawności”⁷. Prowadzić to może do wzrostu akceptacji dla przemocy w kontaktach interpersonalnych, dominacji mężczyzny w tych relacjach, oziębłości i wrogich postaw panów wobec pań, a także podświadome zezwolenie płci męskiej na przemoc i gwałt wobec kobiet⁸.

Kolejnym niebezpiecznym aspektem zainteresowania treściami pornograficznymi jest ryzyko uzależnienia, co z kolei staje się przyczyną problemów w stosunkach z partnerem, osoby takie nie potrafią w przyszłości stworzyć normalnej rodziny i normalnego związku małżeńskiego.

Wobec prezentowanych obrazów, sytuacji erotycznych, dzieci pozostają bezbronne. Bardzo często nie potrafią okazać sprzeciwu. Polskie badania wykazały, że 80% dzie-

ci natrafiło w internecie na materiały o treści pornograficznej, wcale ich nie szukając, a 41% dostawało e-maile z linkami do stron pornograficznych⁹.

Pornografia potrafi zniszczyć wartości rodziny. Użytkownicy materiałów pornograficznych, szczególnie dzieci i młodzież, mogą stać się w przyszłości niezdolni do prostej, romantycznej miłości. W miarę kontaktu z treściami seksualnymi coraz częściej akceptowana będzie antykoncepcja i aborcja. Mogą zostać w ten sposób ukształtowane postawy przeciw posiadaniu potomstwa oraz przekonanie o zbyteczności zakładania rodziny. Młodzi ludzie nie będą potrafili przewidywać konsekwencji swoich działań oraz przestaną brać za nie odpowiedzialność¹⁰.

Oglądanie materiałów o treści jawnie seksualnej prowadzić może także do uzależnienia, co w konsekwencji spowoduje uzależnienie konsumenta od samych czynności i dewiacji seksualnych.

Przez kontakt z pornografią następuje erotyzacja psychiki dziecka, jego przedwczesne rozbudzenie seksualne, a to prowadzi do występowania treści seksualnych w marzeniach sennych, podejmowania zabaw erotycznych, „twórczości” o charakterze seksualnym (np. w postaci sporządzania wulgarnych napisów lub rysunków), wypowiedzi o treściach seksualnych (np. tzw. brzydkich dowcipów – śmiech ma na celu rozładowanie napięcia). Czasem podejmowane są prowokacyjne zachowania seksualne, w tym wobec rówieśników lub młodszych dzieci (dzieci naśladują zachowania seksualne dorosłych dostrzeżone w materiałach pornograficznych). Niektórzy, zwłaszcza dziewczęta, stają się podatni na uwiedzenie, oddają się mniej lub bardziej jawnej prostytutce, a potem w życiu dorosłym wykazują promiskuityzm i tendencje orgiastyczne, homoseksualne lub biseksualne. Ich psychoseksualny rozwój może zostać zaburzony w kierunku dewiacji seksualnych, np. pedofilii, transwestytyzmu, fetyszyzmu¹¹.

3.3. PEDOFILIA W INTERNECIE

Pedofilia należy do jednej z najczęściej spotykanych dewiacji seksualnych. Nastolatki to najbardziej podatna grupa wiekowa i to oni są najbardziej narażeni na działanie internetowych pedofilów. Próbuje odkryć własną seksualność, wyrwać się spod kontroli rodziców i szukać nowych związków poza rodziną. Pod osłoną anonimowości są bardziej skłonni podejmować ryzyko w kontaktach internetowych, nie uświadamiając sobie możliwych następstw.

Wielu rodziców wie o istnieniu takiego zagrożenia, natomiast wychodzi z założenia, że nie dotyczy to ich dzieci. Bardzo często nie dostrzegają niebezpieczeństwa. Jakże chętnie zabezpieczają swoje mieszkania przed przestępca-

⁵ Zob. P. Wallace, *Psychologia Internetu*, Dom Wydawniczy Rebis, Poznań 2001, s. 210.

⁶ D. Kornas-Biela, *Niszczący wpływ pornografii*, „Wychowawca”, 2006, nr 5, s. 42.

⁷ Tamże.

⁸ A. Krawulska-Ptaszyńska, *Psychospołeczne uwarunkowania korzystania z pornografii przez mężczyzn*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań 2003, s. 27.

⁹ J. Cent, *Nowe media a dzieci – dylemat rodziców*, [w:] M. Bogunia-Borowska (red.), *Dziecko w świecie mediów i konsumpcji*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2006, s. 92.

¹⁰ D. Kornas-Biela, *Niszczący wpływ pornografii*, „Wychowawca”, 2006, nr 5, s. 9.

¹¹ Tamże.

mi montując najlepsze zamki w drzwiach i kraty w oknach, a tymczasem pedofil wchodzi wprost do pokoju dziecka, przez jego komputer. Źródłem informacji o dzieciach mogą być prowadzone przez nie blogi lub prywatne strony.

Każdy przypadek *uwiedzenia* dziecka pedofile traktują w indywidualny sposób, jednak zwykle trzymają się utartych i sprawdzonych schematów.

Po pierwsze cyberprzestępca nie tylko zdobywa informacje na temat dziecka poprzez śledzenie go na różnych forach i blogach internetowych, ale także wykorzystuje je w celu zdobycia zaufania potencjalnej ofiary podczas rozmów z nim, np. za pośrednictwem dostępnych komunikatorów. Przestępca udaje przyjaciela dziecka, często nie zdradza się ze swoim prawdziwym wiekiem, lecz wysyła mu sygnały świadczące o jego zrozumieniu, a czasem nawet kupuje prezenty¹².

Po drugie pedofil – chociaż nie jest to reguła – po przełamaniu bariery nieufności stara się zaznajomić i niejako oswoić dziecko ze zjawiskiem seksualnego zbliżenia osoby dorosłej oraz dziecka. Może mieć to miejsce podczas wymiany fotografii pedofila i ofiary. Dziecko wysyła swoje zdjęcia pedofilowi, a ten odsyła mu swoje, nie tylko „grzeczne”, ale także wizualizujące seksualny stosunek pedofila z dzieckiem¹³. Zdarza się również, że pedofil w rozmowach prowadzonych z dzieckiem nawiązuje do seksu, nakłania ofiarę do fotografowania się w seksualnych sytuacjach czy też niejako zleca poddawanie się pewnym praktykom seksualnym, obiecując dziecku osiągnięcie dzięki temu przyjemności¹⁴.

Trzeci etap to zorganizowanie spotkania pedofila i dziecka w realnym świecie. W tym momencie dziecko na ogół jest już uświadomione co do wieku swego przyszłego oprawcy, jednak z uwagi na wytworzoną podstępem zażyłość cały czas mu ufa w bezgraniczny, naiwny i dziecięcy sposób oraz traktuje go jak przyjaciela. Nie dostrzega zatem potencjalnego zagrożenia i zapomina o rodzicielskich ostrzeżeniach, by nie rozmawiać z obcymi. Dodatkowo bywa to potęgowane zepsuciem stosunków między dzieckiem a rodzicami wywołanym podburzaniem dziecka przez oprawcę przeciwko matce i ojcu¹⁵.

Sieć umożliwia wirtualny kontakt pedofilów z wieloma osobami naraz. Wykorzystują oni do kontaktów z dziećmi między innymi: serwisy BBS (*Bulletin Boards System*), grupy dyskusyjne – Usenet, e-maile, rozmowy on-line na IRC (*Internet Realy Chat*), programy typu IM (*Instant Messenger*) – komunikatory czy sieć P2P (*Peer to Peer*) – internetowe programy do wymiany plików.

¹² P. Aftab, *Internet a dzieci. Uzależnienia i inne niebezpieczeństwa*, [tłum.:] B. Nicewicz, Wyd. Prószyński i S-ka, Warszawa 2003, s. 146-149.

¹³ B. Danowski, A. Krupińska, *Dziecko w sieci*, Gliwice 2007, s. 13.

¹⁴ P. Aftab, *Internet a dzieci. Uzależnienia i inne niebezpieczeństwa*, [tłum.:] B. Nicewicz, Wyd. Prószyński i S-ka, Warszawa 2003, s. 149.

¹⁵ Tamże, s. 149-150.

Wyszukiwanie dzieci może odbywać się np. za pomocą różnych komunikatorów, gdzie do katalogu publicznego można dodać swoje dane. Doskonałym źródłem informacji są także wirtualne pamiętniki (blogi) publicznie dostępne w internecie, jak również prywatne strony internetowe, prowadzone przez dzieci. Innym sposobem są serwisy ogłoszeniowe i randkowe, gdzie pedofile szukają ogłoszeń zamieszczanych przez małych oraz umieszczają swoje anonse¹⁶.

Działania jakie należy podjąć, aby nie dopuścić do kontaktu z internetowym pedofilem

1. Należy porozmawiać z dziećmi o pedofilach i potencjalnych zagrożeniach, jakie niesie korzystanie z internetu.
2. Małe dzieci nie powinny odwiedzać pokoi rozmów – niebezpieczeństwo jest zbyt duże. Starsze dzieci należy skierować do dobrze monitorowanych dziecięcych pokoi rozmów. Nastolatki również warto zachęcać do korzystania z monitorowanych pokoi rozmów.
3. Jeśli dzieci odwiedzają pokoje rozmów, należy sprawdzić, co to za pokoje i z kim dzieci rozmawiają. Rodzice powinni sami monitorować pokoje rozmów, żeby sprawdzić, jakiego rodzaju rozmowy tam się toczą.
4. Należy poinstruować dzieci, aby nie opuszczały publicznych stref pokoi rozmów. W wielu pokojach istnieją strefy prywatne, gdzie dwoje użytkowników może porozmawiać sam na sam – takie rozmowy nie są monitorowane. Takie strefy często nazywa się strefami „szepców”.
5. Komputer z połączeniem internetowym powinien znajdować się w pokoju używanym przez wszystkich domowników – nigdy w pokoju dziecięcym. Pedofilom trudno nawiązać bliskie relacje z dzieckiem, jeśli ktoś inny łatwo może spojrzeć na monitor komputera. Nawet jeśli komputer stoi w ogólnodostępnym miejscu w domu, należy być w pobliżu dziecka korzystającego z internetu.
6. Małe dzieci nie powinny posiadać własnego adresu e-mail – powinny korzystać z rodzinnego konta poczty elektronicznej. W przypadku starszych dzieci można się zwrócić do dostawcy usług internetowych z prośbą o skonfigurowanie odrębnego adresu e-mail, ale tak, aby poczta elektroniczna dziecka była ciągle obecna na koncie rodzica.
7. Należy powiedzieć dzieciom, aby nigdy nie odpowiadały na wiadomości błyskawiczne i wiadomości e-mail otrzymane od nieznanomych. Jeśli dzieci korzystają z komputerów znajdujących się poza nadzorem rodziców – w bibliotekach publicznych, w szkole, u przyjaciół – należy sprawdzić w jakie zabezpieczenia są wyposażone te komputery.
8. Jeśli wszystkie środki zapobiegawcze zawiodą i dzieci spotkają się z internetowym pedofilem, nie należy ich obwiniać. Pełną odpowiedzialność zawsze ponosi przestępca. Trzeba jednak podjąć zdecydowane działania uniemożliwiające dzieciom kontynuowanie znajomości z taką osobą.

¹⁶ K. Pospiszył, *Geneza pedofilii*, <http://www.stoppedofilom.pl/index.php?s=artykuly&id=9>, [dostęp: 05.05.2009].

IV.

ROLA ŚRODOWISKA OŚWIATOWO-WYCHOWAWCZEGO W ZAKRESIE BEZPIECZNEGO KORZYSTANIA Z CYBERPRZESTRZENI

4.1. ZADANIA SZKOŁY W ZAKRESIE PROFILAKTYKI ZAGROŹEN CYBERPRZESTRZENI

Troska o racjonalne wykorzystywanie czasu wolnego przez dzieci spoczywa na szkole i instytucjach ją wspierających, do których zalicza się m.in. świetlice szkolne, środowiskowe, domy kultury. Działalność szkoły w tym zakresie sprowadza się głównie do organizowania różnego rodzaju imprez, udostępnianiu biblioteki, czytelni, sali gimnastycznej czy świetlicy szkolnej¹⁷. Oferuje także dzieciom udział w różnego rodzaju kołach zainteresowań, w zajęciach praktyczno-technicznych, artystycznych, sportowych i rekreacyjnych. Szkoła, która potrafi skutecznie zaszczerpić w swoich wychowankach zamiłowanie do różnych dziedzin wiedzy może stać się placówką dobrze wychowującą do czasu wolnego. Warto zachęcać dzieci do aktywnego uczestnictwa w tych zajęciach, gdyż udział w nich umiejętnie zagospodaruje ich czas wolny, a ponadto stworzy doskonałe warunki do wzbogacenia i uzupełnienia swej wiedzy, rozwijania uzdolnień, aktywności społecznej, do kształtowania umiejętności współżycia i współdziałania w grupie, a wszystko to pod czujnym okiem specjalistów wychowawców¹⁸.

W ramach funkcji profilaktycznej ważne są następujące zadania szkoły:

1. Ochronianie młodego człowieka przed negatywnymi skutkami uczestnictwa w rzeczywistości wirtualnej;
2. Kształcenie umiejętności współpracy, współdziałania i współżycia w realnym świecie, wskazywanie na wartości kontaktów międzyludzkich;
3. Pomoc uczniom w rozumieniu sprzecznych wiadomości zawartych w internecie;
4. Diagnozowanie i pomoc uczniom uzależnionym;
5. Lansowanie zdrowego trybu życia¹⁹.

4.2. ROLA RODZICÓW W MINIMALIZOWANIU ZAGROŹEN CYBERPRZESTRZENI

W przygotowaniu dzieci do mądrego wykorzystywania czasu wolnego najważniejszą funkcję pełni rodzina, która wywiera ogromny wpływ na działanie dziecka i jego

rozwój we wszystkich płaszczyznach życia. Dzieje się tak dlatego, że w tej podstawowej komórce organizmu społecznego, jaką jest rodzina jej oddziaływanie na dziecko nie tylko rozpoczyna się najwcześniej ze wszystkich innych, lecz również trwa ono najdłużej i mimo tego, że dorastające dziecko spędza coraz więcej czasu poza domem i zaczyna podlegać wpływom różnych środowisk to cały czas jest również pod wpływem swojego środowiska rodzinnego²⁰. Poprzez dobranie odpowiednich metod wychowawczych rodzice mogą wpływać na to, jakimi sposobami ich dzieci będą zaspokajały swoje potrzeby np. czy realizując potrzebę uznania młody człowiek będzie wykorzystywał właściwe środki (np. dobra nauka) czy nieodpowiednie (siła fizyczna).

Przemiany, jakie aktualnie zachodzą w świecie, mają ogromny wpływ na zwiększanie się ilości wolnego czasu wśród dzieci i młodzieży. W związku z tym przed rodzicami pojawił się dosyć poważny problem wychowania i przygotowania dziecka do racjonalnego wykorzystywania czasu wolnego²¹.

Niektórzy rodzice wolą pozbyć się swoich dzieci w chwilach wolnych od pracy, ponieważ są zbyt zmęczeni i zestresowani ciągłą walką o pozycję zawodową, dlatego wolą nie angażować się we wspólne działania. Nie rozumieją i nie doceniają oni korzyści wynikających z racjonalnego spędzania wspólnych chwil i roli, jaką one odgrywają w rozwoju osobowości dziecka²². A przecież spędzanie czasu wolnego przez całą rodzinę cementuje ją i scala, przez co dzieci nie traktują domu rodzinnego jak hotelu, w którym się tylko śpi i je.

Z kolei rodzice znajdujący się w bardzo dobrej i komfortowej sytuacji materialnej bardzo często starają się całkowicie zagospodarować czas wolny swoim pociechom, zapisując ich na lekcje języka obcego, gry na instrumencie, jazdy konnej czy zmuszając ich do uczestnictwa w różnego rodzaju kołach zainteresowań. Najlepiej, gdy te wszystkie nauki dziecko pobiera w domu, gdyż rodzice nie chcą niepotrzebnie tracić czasu na dowożenie go na zajęcia do różnych placówek. Rodzice ci wychodzą z założenia, że należy „inwestować w dzieci” od najmłodszych lat,

¹⁷ T. Gordon, *Wychowanie bez porażek w szkole*, Wyd. Pax, Warszawa 1995, s.36.

¹⁸ M. Łobocki, *ABC wychowania*, Uniwersytet Marii-Curie Skłodowskiej, Lublin 1999, s. 22.

¹⁹ Tamże, s. 46.

²⁰ J. Maciaszkowa, *Z teorii i praktyki pedagogiki opiekuńczej*, PWN, Warszawa 1991, s. 41.

²¹ S. Taboń, *Wpływ rodziny na wykorzystywanie czasu wolnego*, „Życie Szkoły” nr 3/2002, s.150.

²² A. Zawadzka, *Stosunek rodziców do czasu wolnego*, „Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze” nr 6/1991, s. 120.

dbać o ich wszechstronny rozwój, zapominając, że wymagania jakie stawiają swoim dzieciom bardzo często są nieadekwatne do ich możliwości rozwojowych, ich predyspozycji czy zainteresowań. Takiego podejścia również nie należy pochwalać²³.

Odpowiedni dobór zajęć i czynności związanych z czasem wolnym zależy w głównej mierze od osobistych zainteresowań i zamiłowań dziecka. Wspaniałym rozwiązaniem są zabawy ruchowe na świeżym powietrzu, jazda na rowerze, rolkach, spacer, pływanie, prace w ogródku. Należy zachęcać dzieci do aktywności fizycznej. Nie można pozwolić na to, aby telewizja i komputer odbierały naszym dzieciom czas na sport i czynną rekreację²⁴. Skutki długiego przebywania przed ekranem telewizora czy komputera mogą okazać się tragiczne dla prawidłowego rozwoju psychofizycznego naszego dziecka. Telewizja, komputer dostarczają dziecku wielu bardzo silnych bodźców wzrokowych i słuchowych, które mocno obciążają układ nerwowy. Kolorowy, szybko zmieniający się obraz zmusza do ciągłej koncentracji, co prowadzi często do zmęczenia. Jest to szczególnie szkodliwe dla dzieci charakteryzujących się delikatnym układem nerwowym.

Jak powinniśmy chronić swoje dzieci przed zagrożeniami ze świata wirtualnego? Co robić, jeśli pojawią się pierwsze niepokojące sygnały?

Kilka przydatnych wskazówek dla rodziców zaproponowali K.Young i P. Klausning, są to:

1. **Podejmij problem** – rodzice powinni stworzyć jeden wspólny front, potraktować problem poważnie i ustalić wspólny plan działania. Sprecyzować wzajemne oczekiwania i cele, aby w rozmowie z dzieckiem zająć to samo stanowisko. Jeżeli rodzic samotnie wychowuje dziecko, powinien przemyśleć problem i zastanowić się, o czym chce z dzieckiem porozmawiać oraz przygotować się na pełne emocjonalne reakcje z jego strony. Wybuchy emocji i oskarżenia, mają na celu wzbudzić poczucie winy lub przeświadczenia, że jest się złym rodzicem. Ważne jest, aby nie reagować na te emocjonalne reakcje.
2. **Pokaż, że to, co robisz, wynika z troski** – rozmowę z dzieckiem powinno się zacząć od zapewnienia go o swojej miłości i trosce o jego dobro. Dzieci bowiem często traktują pytania dotyczące ich zachowania, jako krytykę i potępienie. Trzeba dać dziecku do zrozumienia, że martwią nas zmiany, jakie zaszły w jego zachowaniu.
3. **Ustal czas korzystania z internetu** – rodzic powinien wiedzieć ile czasu jego dziecko spędza w Internecie każdego dnia i co robi.
4. **Poszerzaj swoją komputerową wiedzę** – istnieje możliwość sprawdzenia historii odwiedzanych witryn internetowych oraz czasu logowania się do internetu, a także zainstalowania oprogramowania umożliwiającego monitorowanie działań twojego dziecka w internecie oraz filtrów blokujących treści pornograficzne i przemoc – wszystko to wymaga jednak od rodziców pewnej elementarnej wiedzy na temat komputera. Ważne jest, aby rodzice zapoznali się z terminologią komputerową (zarówno tą fachową, jak i żargonową) i potrafili swobodnie korzystać z komputera, przynajmniej na tyle, aby wiedzieć, co ich dziecko robi przy komputerze i jak korzysta z internetu. Rodzic musi zainteresować się internetem, dowiedzieć się, w jakich czatach bierze udział, w jakie gry gra najczęściej i jak w ogóle spędza czas w cyberprzestrzeni. Kolejnym ważnym aspektem rzeczywistości komputerowej jest specyficzny język, pełen skrótów i nowych pojęć. Rodzic powinien wiedzieć, że istnieją takie strony jak: My Space, Facebook, Nasza-klasa, Fotka.pl i wiele innych, w których może być zalogowane jego dziecko. Anonimowo powinien się zalogować i sprawdzić czy dziecko nie posiada konta na któryś z tych portali i poczytać co o sobie pisze, jakie treści, zdjęcia w nich zamieszcza.
5. **Ustal rozsądne reguły** – rodzic powinien współpracować z dzieckiem, wyznaczyć rozsądne granice, które pozwolą na ograniczenie czasu spędzanego przez nie w internecie. Ważne jest przy tym, aby przestrzegać ustalonych reguł, które mają na celu nie tylko kontrolować dziecko, ale przede wszystkim uwolnić go od psychicznej zależności.
6. **Ustaw komputer w widocznym miejscu** – komputer powinien być ustawiony w zasięgu wzroku rodziców. Jeżeli dziecko będzie domagało się prywatności w korzystaniu z sieci, może to być sygnał, że robi coś zakazanego, co chce ukryć. Tylko w sytuacji, gdy dziecko będzie potrzebowało napisać pracę do szkoły, można pozwolić na ten czas na przeniesienie komputera do pokoju dziecka.
7. **Zachęć dziecko do innej aktywności** – kiedy ograniczy się czas, jaki spędza dziecko w internecie, będzie ono szukać innych form aktywności. Rodzice powinni pomóc swojemu dziecku w wyborze formy spędzania czasu wolnego a nawet współtowarzyszyć mu.
8. **Wspieraj, ale nie pozwalaj na wszystko** – rodzice powinni dać do zrozumienia dziecku, że wspierają go

²³ S. Matias, *Problematyka organizacji czasu wolnego dzieci i młodzieży. Podstawy teoretyczne i wskazówki praktyczne*, PWN, Warszawa 1990, s. 45.

²⁴ J. Pięta, *Pedagogika czasu wolnego*, Wyższa Szkoła Ekonomiczna, Warszawa 2004, s. 80.

w trudnych dla niego zmianach, jakimi mogą być np. zmniejszenie ilości godzin spędzanych przed komputerem. Nie powinni być ślepi na istniejący problem swojego dziecka i udawać, że nic się nie dzieje.

9. Jeśli to konieczne, skorzystaj z jakiejś pomocy z zewnątrz – jeżeli problemy się nie kończą i wasze dziecko nie jest w stanie zapanować nad sposobem, w jaki korzysta z internetu, a w waszych wzajemnych relacjach pojawia się coraz więcej wrogości, lepiej jest poszukać jakiejś pomocy z zewnątrz. Pomocy powinna udzielić wam Poradnia Leczenia Uzależnień, pedagog szkolny lub wychowawca. Ostatecznie jednak najlepszym wyjściem może okazać się terapia rodzinna.²⁵

Odpowiedzialni rodzice powinni przede wszystkim zapobiegać pojawianiu się takiej sytuacji, w której ich dziecko nie potrafi już normalnie funkcjonować bez dostępu do komputera. Chcąc zminimalizować groźbę wystąpienia uzależnienia od mediów elektronicznych, należy najpierw samemu dać odpowiedni przykład. Uzależnienie nie grozi przeważnie w tych rodzinach, w których rodzice nie spędzają długich godzin przed ekranem telewizora czy komputera, lecz czas ten poświęcają na wzajemne dyskusje z dziećmi, rozmowy o bieżących problemach, pomaganie pociechom w odrabianiu lekcji czy na wychodzenie na wspólne spacerki²⁶. Ponadto powinni starać się o stwarzanie dziecku okazji do różnych przeżyć i rozwoju zainteresowań nie związanych z komputerem.

Bardzo ważne jest, aby pokazywać młodemu człowiekowi, jak piękny jest świat pozakomputerowy. Dobry kontakt uczuciowy z dzieckiem, właściwa atmosfera rodzinna, wspólne zabawy i rozrywki mogą sprawić, że dziecko nie będzie uciekać w samotność wirtualnej rzeczywistości. Roztropni rodzice nie zabraniają zatem korzystania z komputera, ale uczą swoje dzieci odpowiedniego korzystania z tego urządzenia, które może być wspaniałym narzędziem rozwoju i źródłem radości²⁷.

Jeśli podejrzewa się u dziecka uzależnienie od Internetu, to należy podejść do tego problemu w sposób rozważny i przemyślany. Dobrze jest skorzystać z pewnych podstawowych zasad komunikacji. Trzeba przede wszystkim znaleźć odpowiedni, spokojny i wolny od stresów czas na rozmowę. Ponadto jasno sprecyzować jej cel. Przy czym należy wcześniej przemyśleć, co chce się powiedzieć, nie obwiniać i nie potępiać swojego dziecka, wysłuchać

z wyrozumiałością, co ono ma do powiedzenia. Trzeba jednak pamiętać, że rozmowa z dzieckiem na temat uzależnienia od internetu – podobnie jak wiele innych drażliwych tematów – wymaga szczególnych umiejętności i rozważi²⁸.

4.3. ZASADY BEZPIECZNEGO KORZYSTANIA PRZEZ DZIECI Z INTERNETU

Żyjesz w zupełnie nowym świecie, nie tylko najnowszych rozwiązań multimedialnych, ale i w świecie wirtualnym. A ten jest pełen niespodzianek i pokus. Pojawia się w nim wiele atrakcyjnych propozycji. Także dla Ciebie.

Wielokrotnie niejednen z nich skorzystał i później żałował.

Pamiętaj!

Możesz żałować!

I ty możesz być ich ofiarą!

Iluz to już nie powtórzyłoby tego samego błędu.

A jednak. Kolejni dają się „wciągnąć”.

- 1. Zachowaj dystans do nowo poznanych osób w sieci**
Nigdy nie możesz mieć pewności, że osoba która jest po drugiej stronie jest Twoim rówieśnikiem. Może wcale nie chodzi o zawarcie przyjaźni.
2. Nie podawaj swoich danych osobowych: imienia i nazwiska, adresu, numeru telefonu czy nazwy i adresu szkoły. Osoby, z którymi rozmawiasz na czacie, albo odwiedzają Twojego bloga, nie zawsze mają dobre zamiary. Czasami możesz rozmawiać z pedofilem lub przestępcą.
- 3. Posługiwanie się nickiem**
Używając nicka unikaj podawania wieku lub daty urodzenia, aby nikt nie wiedział ile masz lat. Możesz rozmawiać z kimś kto ma zamiar Cię skrzywdzić. Użyj fantazji wykorzystując pseudonim bądź imię bohatera filmu. Możliwości jest wiele.
- 4. Dbaj o hasło swojej poczty jak o największą tajemnicę**
Wymyśl takie, które będzie trudne do odgadnięcia. Dlaczego trzeba dbać o hasło? Ktoś może wejść do Twojej skrzynki pocztowej i wysłać z niej e-maile w Twoim imieniu, może także udawać Ciebie na forum internetowym. Nawet nie zdajesz sobie sprawy jakie mogą z tego wyniknąć kłopoty.

²⁵ K.Young, P. Klausning, *Uwolnić się z sieci. Uzależnienie od Internetu.*, Księgarnia św. Jacka, Katowice 2009, s.140–146.

²⁶ Tamże, s.50.

²⁷ P. Chocholska, M. Osipczuk, *Uzależnienie od komputera i Internetu u dzieci i młodzieży*, Wyd. Hachette Livre Polska, Warszawa 2009, s. 64.

²⁸ K. Young, P. Klausning, *Uwolnić się z sieci. Uzależnienie od Internetu.* Księgarnia św. Jacka, Katowice 2009, s. 140.

5. Dbaj o bezpieczeństwo swojej rodziny i przyjaciół. Nigdy nie udostępniaj danych osobowych i nie przesyłaj ich danych lub zdjęć. Możesz wpędzić ich w tarapaty. Osoba, której przesyłasz takie dane może wykorzystać je w dowolny sposób – nie masz na to wpływu.

6. Zachowaj ostrożność w spotkaniach z osobami poznanymi w sieci
Nie wybieraj się na takie spotkanie sam. Zabierz na nie kogoś znajomego. Jeżeli już musisz się spotkać, to w miejscu publicznym, nigdy w mieszkaniu osoby, którą poznałeś.

7. Zakupy przez internet

Nie podawaj numerów konta bankowego. Pamiętaj o skutkach transakcji (Nie jesteś w realu!).

8. Cyberbullying – przemoc psychiczna z użyciem nowych technologii – Internetu i telefonii komórkowej. Jest to przestępstwo!

Jeżeli ktoś Cię nęka, zastrasza, szantażuje. Jeśli otrzymujesz wulgarne e-maili i SMS-y. Jeśli publikowane i rozsyłane są o Tobie ośmieszające informacje. Jeśli dopisywane są na Twój temat obraźliwe komentarze w blogach czy na forach dyskusyjnych, to znaczy, że stałeś się ofiarą cyberbullyingu. Nie odpowiadaj na zaczepki – to uchroni Cię przed eskalacją wymierzonych w Ciebie działań. Podejmij odpowiednie kroki zaradcze. Poinformuj rodziców lub kogoś dorosłego, któremu ufasz. Nie kasuj wiadomości, zrób screen, jest to sposób na zabezpieczenie dowodów.

9. Nie naruszaj godności i praw innych użytkowników sieci

W internecie nie jesteśmy do końca anonimowi i bezkarni. Zostawiamy wiele śladów. Gdy ktoś narusza

Twoje prawa można go odnaleźć, ale także można odnaleźć Ciebie!

10. Zabezpiecz swój komputer

Jeśli nic chcesz mieć zainfekowanego komputera, to nie otwieraj e-maili od nieznanym, zwłaszcza takich, które kończą się rozszerzeniem .exe. Używaj dobrego programu antywirusowego i aktualizuj bazę wirusów.

11. Szanuj prawo własności w sieci

Pamiętaj, że ściąganie muzyki i filmów z internetu jest łamaniem prawa. Zastanów się czy warto ryzykować. Jest wiele bezpłatnych stron z dostępem do muzyki. Nie powielaj nagannych wzorców. Zawsze podawaj źródło, kiedy korzystasz z zasobów sieci.

12. Rozmawiaj z dorosłymi o internecie

Prawdopodobnie lepiej orientujesz się w temacie niż Twoi rodzice czy opiekunowie. Może mógłbyś ich czegoś nauczyć? Pokaż im, które strony Cię interesują. Wyłutacz, do czego jeszcze – oprócz szukania informacji – może internet służyć.

13. Internet źródłem uzależnień

Pamiętaj, że internet może być groźnym źródłem uzależnienia, porównywalnym z chorobą alkoholową czy narkotykową. Uzależnienie od internetu to choroba! Jeżeli raz wpadniesz, trudno będzie Ci z niej wyjść. Staraj się zachować umiar w korzystaniu z sieci czy graniu w gry komputerowe.

prof. dr hab. Józef Bednarek
dr Anna Andrzejewska

KONGRES PRAW DZIECKA

5–7 LISTOPADA 2014 ROKU

Trzydniowy Kongres Praw Dziecka, zorganizowany przez Rzecznika Praw Dziecka, z udziałem Marty Santos Pais Specjalnego Przedstawiciela Sekretarza Generalnego ONZ ds. Przemocy wobec Dzieci, uświetnił obchody jubileuszu 25-lecia Konwencji o Prawach Dziecka, przyjętej z polskiej inicjatywy przez Zgromadzenie Ogólne ONZ 20 listopada 1989 roku. Dokument ten obowiązuje w niemal wszystkich państwach świata – wśród około dwustu, które go ratyfikowały, nadal brakuje dwóch: Somalii i USA.

Otwarcie Kongresu było spotkanie z warszawskimi gimnazjalistami w Teatrze Stara Prochownia na spektaklu „Zły pan” (wg książki norweskiej pisarki Gro Dahle; scenariusz i reżyseria Simone Thiis, także Norweżka), który specjalnie na tę okazję zaprezentował Teatr im. H.Ch. Andersena z Lublina. 5 listopada w południe, przy pełnej widowni z napięciem obejrzano ten emocjonujący spektakl, a potem była okazja do debaty z Martą Santos Pais, Markiem Michalakiem oraz dyrektorem lubelskiego teatru Arkadiuszem Klucznikiem i reżyserką Simone Thiis.

Następnie uczestnicy Kongresu wzięli udział w posiedzeniu sejmowej Komisji Polityki Społecznej i Rodziny poświęconym analizie problemu przemocy wobec dzieci.

– Chciałabym pogratulować Polsce, w której udało się wprowadzić tak istotne zmiany prawne na rzecz lepszej ochrony dzieci przed przemocą. Dzięki dobremu prawu w Polsce jest o wiele mniejsze przyzwolenie na stosowanie przemocy wobec dzieci – powiedziała Marta Santos Pais, podkreślając też istotną rolę polskiego Rzecznika Praw Dziecka na arenie międzynarodowej, którego działania są inspiracją dla wielu państw.

Podczas posiedzenia Marek Michalak przedstawił wyniki badań postaw Polaków, w różnych aspektach oceniających akty przemocy wobec dzieci, a przedstawiciele Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwa Sprawiedliwości oraz Ministerstwa Spraw Wewnętrznych przedstawili informację Rządu na temat działań podejmowanych na rzecz przeciwdziałania przemocy wobec dzieci.

– Tych 25 lat, od kiedy Konwencja została wprowadzona, to jest też 25 lat polskiej wolności. Myśmy tego czasu nie zmarnowali. Intensywnie pracujemy – przypomniał Rzecznik Praw Dziecka, wskazując też na dobre zmiany w polskim prawodawstwie, w szczególności wprowadzenie w 2010 roku całkowitego zakazu bicia dzieci, wiele zmian w Kodeksie karnym, Kodeksie postępowania karnego, Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym, nowelizację ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

6 listopada w Belwederze, z obecnością Małżonki Prezydenta RP Anny Komorowskiej, odbyła się konferencja naukowa pt. „Prawo dziecka do życia bez przemocy”, podczas której z referatami wystąpili przedstawiciele środowiska akademickiego: pedagodzy, prawnicy, psycholodzy.

Moderatorem pierwszej sesji był prof. Wiesław Theiss, zaś drugiej – prof. Marek Konopczyński. Prof. Leszek Stadniczeńko omówił *Prawną ochronę dzieci przed przemocą w prawodawstwie polskim*; prof. Barbara Smolińska-Theiss obszernie prezentowała problem *Przemoc wobec dziecka – odkrywany problem społeczny*; prof. Ewa Jarosz podkreśliła znaczenie monitoringu postaw społecznych dla ochrony dzieci przed przemocą; prof. Adam Solak zaznaczył różnice między teologiczną wykładnią a przekazem społecznym nt. zjawiska przemocy; prof. Krystyna Marzec-Holka przedstawiła trudny problem społeczny i medyczny – zagadnienie przemocy seksualnej wobec dziecka; prof. Maciej Tanaś wygłosił referat *Primum non nocere a cyberprzemoc*, a dr Barbara Milewska omówiła *Przemoc instytucjonalna – dzieci „walizki” przesyłane między instytucjami*, zaś Monika Czyżewska wskazała na *Rolę szkoły wobec dziecka krzywdzonego*.

Ważnym elementem tego dnia było oddanie hołdu Januszowi Korczakowi poprzez złożenie kwiatów pod jego pomnikiem.

Następnie Rzecznik Praw Dziecka wraz z Martą Santos Pais byli gośćmi uroczystej Gali Integracji w Hali Arena Ursynów, zorganizowanej z okazji jubileuszu dwudziestolecia „Integracji” – to dwie dekady temu, z inicjatywy Piotra Pawłowskiego, wyszło pierwsze wydanie magazynu „Integracja”, nieprzerwanie walczącego o prawa dla osób z niepełnosprawnością. Rzecznik Praw Dziecka nadał Stowarzyszeniu Przyjaciół Integracji Odznakę Honorową za Zasługi dla Ochrony Praw Dziecka – INFANTIS DIGNITATIS DEFENSORI.

7 listopada w seminarium pt. „Prawo dziecka do ochrony przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem, demoralizacją, zaniedbaniem i innym złym traktowaniem” wzięli udział przedstawiciele UNICEF, NGO, działacze społeczni i eksperci. Organizacje pozarządowe zaprezentowały swoje działania i swój sposób przeciwdziałania przemocy wobec dzieci, wymieniając się dobrymi praktykami i doświadczeniem, a także wynikami prowadzonych badań.

Ostatnim wydarzeniem Kongresu Praw Dziecka była wizyta w Krakowie, gdzie Rzecznik Praw Dziecka Marek Michalak i jego gość, Marta Santos Pais, spotkali się z młodzieżą ze Stowarzyszenia Siemacha.

Protokoły Fakultatywne do Konwencji o Prawach Dziecka w wersji dla najmłodszych

Rzecznik Praw Dziecka, we współpracy z Biurem Specjalnego Przedstawiciela Sekretarza Generalnego ONZ ds. Przemocy wobec Dzieci, przygotował i wydał polską wersję językową dwóch książeczek (*Podnoszenie poziomu wiedzy wśród dzieci i młodzieży na temat OPCP* i *Podnoszenie poziomu wiedzy wśród dzieci i młodzieży na temat OPSC*), skierowanych do dzieci, by w klarowny, zrozumiały dla najmłodszych sposób tłumaczyły, czym jest każdy z Protokołów Fakultatywnych do Konwencji o Prawach Dziecka, co oznaczają jego zapisy i jak korzystać z niego w praktyce.

O prawach dziecka należy pamiętać i promować je nie tylko z okazji rocznicy Konwencji, ale także w zwyczajnym życiu i wielu codziennych sytuacjach – pisze we wstępie Rzecznik Praw Dziecka. – Jestem przekonany, że ta książeczka pomoże wszystkim czytelnikom – i dzieciom, i dorosłym – zrozumieć wagę Konwencji o Prawach Dziecka oraz Protokołów Fakultatywnych, czyli umów międzynarodowych, które zawarto później, by uzupełnić niektóre postanowienia Konwencji.

Podnoszenie poziomu wiedzy wśród dzieci i młodzieży na temat OPSC

PROTOKÓŁ FAKULTATYWNY DO KONWENCJI O PRAWACH DZIECKA W SPRAWIE HANDLU DZIEĆMI, DZIECIĘCEJ PROSTYTUCJI I DZIECIĘCEJ PORNOGRAFII (OPSC)

– Zdajemy sobie sprawę, że gdy państwa, ratyfikując jakąś konwencję zobowiązują się do przestrzegania jej zapisów, nie zawsze do końca rozumieją ich znaczenie. Te książeczki mają wyjaśniać, na czym polegają protokoły fakultatywne – powiedziała Marta Santos Pais Specjalny Przedstawiciel Sekretarza Generalnego ONZ ds. Przemocy wobec Dzieci, podczas premiery obu tytułów w ramach Kongresu Praw Dziecka. Jak dodała, ponieważ dotyczą one praw dzieci i do nich są skierowane, powstały przy ich aktywnym udziale, a skorzystają z nich nawet eksperci, ponieważ w klarowny sposób wyjaśniają intencje Konwencji i sposób korzystania z niej.

Wystąpienia Generalne RZECZNIKA PRAW DZIECKA

WRZESIEŃ/PAŹDZIERNIK 2014

● W SPRAWIE ORGANIZACJI ZAJĘĆ WYCHOWANIA FIZYCZNEGO – wystąpienie z 9 września 2014 roku

Rzecznik Praw Dziecka ponownie wystąpił do Ministra Edukacji Narodowej o zbadanie, w jakim stopniu organizacja zajęć wychowania fizycznego oraz wewnątrzszkolne zasady oceniania są dostosowane do obowiązujących przepisów prawa.

Uczeń niewłaściwie oceniany nie lubi zajęć wychowania fizycznego, unika lekcji i jest coraz mniej sprawny ruchowo.

● W SPRAWIE WYSŁUCHIWANIA DZIECI W PRZYJAZNYCH WARUNKACH – wystąpienie z 10 września 2014 roku

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Sprawiedliwości z wnioskiem o poinformowanie o działaniach podjętych na rzecz propagowania idei przyjaznego wysłuchiwania dzieci w toku postępowań cywilnych, rodzinnych i nieletnich oraz wykorzystania przyjaznych pomieszczeń w praktyce.

Realizacja prawa dziecka do wysłuchania, w ciągu ostatnich dwóch lat nie uległa znaczącej zmianie – choć nie brakuje właściwych pomieszczeń, sporadyczne dochodzi do jego wysłuchiwania w przyjaznych, nietraumatyzujących warunkach. Brakuje prawnego określenia warunków do przeprowadzania tej czynności procesowej.

● W SPRAWIE ORZEKANIA O NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI DZIECI – wystąpienie z 24 września 2014 roku

Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie orzekania o niepełnosprawności dzieci – osób w wieku do 16 roku życia.

Wskazał, że organy orzekające o niepełnosprawności dzieci odwołują się do definicji niezdolności do samodzielnej egzystencji, która odnosi się do osób powyżej 16 roku życia. W rezultacie dziecko pozbawione zostaje wskazania do konieczności stałej i długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby, w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji, a poprzez to jest po-

zbawione dalszych uprawnień, wynikających z udzielenia wskazania.

● W SPRAWIE ŻYWIENIA NAJMŁODSZYCH – wystąpienie z 24 września 2014 roku

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Przewodniczącego Podkomisji nadzwyczajnej do rozpatrzenia poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o bezpieczeństwie żywności i żywienia z prośbą o rozszerzenie katalogu miejsc pobytu dzieci, w których będzie obowiązywał zakaz sprzedaży i podawania określonych środków spożywczych niezgodnych z normami żywieniowymi opracowanymi przez Instytut Żywności i Żywienia im. prof. A. Szczygła w Warszawie.

● W SPRAWIE LICZEBNOŚCI UCZNIÓW W ODDZIAŁACH PRZEDSZKOLNYCH I SZKOLNYCH – wystąpienie z 26 września 2014 roku

Rzecznik Praw Dziecka, wystąpił do Ministra Edukacji Narodowej w sprawie projektowanych przez resort zmian prawnych, określających dopuszczalną liczbę uczniów w oddziale przedszkolnym oraz oddziałach klas I–III na pierwszym etapie edukacji (edukacja wczesnoszkolna).

Rezygnacja z określenia liczebności oddziału przedszkolnego może niekorzystnie wpłynąć na organizację zajęć z dziećmi oraz ich bezpieczeństwo. Rzecznik postuluje, aby zajęcia w klasach I–III szkoły podstawowej były prowadzone w oddziałach liczących nie więcej niż 25 uczniów.

● W SPRAWIE DOWOZU DZIECI DO PIECZY ZASTĘPCZEJ – wystąpienie z 29 września 2014 roku

Rzecznik Praw Dziecka w wystąpieniu do Ministra Pracy i Polityki Społecznej przedstawił wątpliwości sygnalizowane przez środowiska wykonujące orzeczenia w zakresie umieszczenia małoletnich w pieczy zastępczej dotyczących osób odpowiedzialnych i uprawnionych do dowiezienia dziecka do konkretnej instytucji pieczy zastępczej, jak i kwestii finansowania tej czynności.

Konieczne jest dokonanie analizy przepisów o odebraniu osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką pod kątem ich kompletności i podjęcie działań zmierzających do ich uzupełnienia. Rzecznik zwrócił się o ewentualne wydanie wytycznych dla instytucji odpowiedzialnych za wykonywanie postanowień o umieszczeniu dzieci w pieczy zastępczej, które wyjaśnią podnoszone wątpliwości i jednocześnie ustanowią standardy dla zapewnienia małoletnim odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa w trakcie wykonywanych czynności.

● **W SPRAWIE ZAKAZU SPRZEDAŻY DZIECIOM E-PAPIEROSÓW** – wystąpienie z 30 września 2014 roku

Rzecznik Praw Dziecka w wystąpieniu do Ministra Zdrowia wniósł o pilne podjęcie prac legislacyjnych mających na celu wprowadzenie zakazu sprzedaży dzieciom papierosów elektronicznych oraz zakazu reklamy tych produktów.

Za wprowadzeniem restrykcyjnych warunków sprzedaży i marketingu papierosów elektronicznych przemawiają te same względy, które dotyczą papierosów tradycyjnych (wyrobów tytoniowych), bowiem składnikiem obu rodzajów produktów jest nikotyna – substancja psychoaktywna o właściwościach silnie uzależniających. Ponadto wymóg uregulowania powyższych kwestii został nałożony przez Dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/40UE z 3 kwietnia 2014 r.

● **W SPRAWIE ULG NA PRZEJAZDY ŚRODKAMI KOMUNIKACJI PUBLICZNEJ** – wystąpienie z 1 października 2014 roku

Rzecznik Praw Dziecka ponownie wystąpił do Rzecznika Praw Obywatelskich w sprawie niekonstytucyjności przepisów dotyczących ulg przejazdowych obowiązujących w środkach transportu publicznego oraz dokumentów do nich uprawniających.

Zgodnie z aktualnie obowiązującymi przepisami z prawa do zniżek na przejazdy nie mogą korzystać dzieci posiadające obywatelstwo polskie, uczące się za granicą lub w szkołach przy przedstawicielstwie dyplomatycznym obcego państwa w Polsce. Posiadane przez nich legitymacje szkolne wystawione w języku obcym nie są uznawane przez osoby dokonujące kontroli biletów.

Rzecznik zwrócił się też o rozważenie zasadności złożenia do Trybunału Konstytucyjnego wniosku o stwierdzenie niezgodności przepisów.

● **W SPRAWIE STANDARDÓW W PROFILAKTYCZNEJ OPIECE ZDROWOTNEJ DLA DZIECI** – wystąpienie z 1 października 2014 roku

Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do Ministra Zdrowia w sprawie standardów w profilaktycznej opiece zdrowotnej nad dziećmi w wieku od 0 do 5 lat.

Zdaniem Rzecznika przyjęcie i wdrożenie do stosowania jednolitej metodyki przeprowadzania badań profilaktycznych będzie korzystne zarówno dla oceny stanu zdrowia dzieci, jak też prowadzenia badań analizujących ich wyniki.

● **W SPRAWIE NADWAGI I OTYŁOŚCI WŚRÓD DZIECI** – wystąpienie z 7 października 2014 roku

Rzecznik Praw Dziecka kolejny raz wystąpił do Przewodniczącego Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży Sejmu RP, Komisji Kultury Fizycznej, Sportu i Turystyki Sejmu RP oraz Komisji Zdrowia Sejmu RP, przedstawiając stanowisko w kwestii ustalenia niezbędnych działań, które należy podjąć, aby przeciwdziałać nasilającemu się problemowi nadwagi i otyłości wśród dzieci i młodzieży.

Sformułował wnioski oraz propozycje zmian, które mogą przyczynić się do wzrostu aktywności fizycznej, a także zapobiegania nadwadze i otyłości wśród dzieci i młodzieży.

● **W SPRAWIE NOWELIZACJI ART. 58 I 107 KRiO** – wystąpienie z 15 października 2014 roku

Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do Przewodniczącego Komisji Rodziny, Polityki Senioralnej i Społecznej oraz Przewodniczącego Senackiej Komisji Ustawodawczej z prośbą o zainicjowanie prac legislacyjnych nad opracowanym przez Komisję Kodyfikacyjną Prawa Rodzinnego, działającą przy Rzeczniku Praw Dziecka, projektem nowelizacji art. 58 i 107 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego.

Projektowany przepis koncentruje się na zagwarantowaniu dzieciom prawa do wychowania przez oboje rodziców w sytuacji ich rozstania. Ponadto proponuje się zdjęcie z sądu obowiązku rozstrzygnięcia o kontaktach z dziećmi, gdy są one utrzymywane bezkonfliktowo.

● **W SPRAWIE ŚRODKÓW DYSCYPLINUJĄCYCH DŁUŻNIKÓW ALIMENTACYJNYCH – wystąpienie z 21 października 2014 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Sprawiedliwości w sprawie projektu założeń projektu ustawy o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym, zakładającego rezygnację z wpisu do Rejestru Dłużników Niewypłacalnych tych dłużników, których zaległości alimentacyjne przekraczają okres 6 miesięcy.

Odstąpienie od obligatoryjnego wpisu do rejestru spowoduje, że wobec wielu dłużników alimentacyjnych nie będzie można zastosować żadnego realnego instrumentu motywującego i dyscyplinującego. Rzecznik jest za wprowadzeniem kolejnych, jeszcze bardziej restrykcyjnych środków dyscyplinujących dłużników alimentacyjnych.

● **W SPRAWIE CERTYFIKATU JAKOŚCI PRACY PLACÓWKI – wystąpienie z 28 października 2014 roku**

Rzecznik Praw Dziecka ponownie zwrócił się do Ministra Pracy i Polityki Społecznej z wnioskiem o rozważenie wprowadzenia tzw. „Certyfikatu jakości pracy placówki” do przepisów regulujących ich funkcjonowanie.

Wprowadzenie procesu certyfikacji placówek służyłoby podniesieniu jakości działań na rzecz dzieci oraz standardów opieki i wychowania, a co za tym idzie – zapewnienie dzieciom wszechstronnego rozwoju i bezpieczeństwa w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.

● **W SPRAWIE USZCZELNIENIA SYSTEMU OPIEKI ZDROWOTNEJ NAD DZIEĆMI – wystąpienie z 29 października 2014 roku**

Rzecznik Praw Dziecka, wystąpił do Przewodniczącej Podkomisji stałej do spraw zdrowia publicznego, w sprawie podjęcia działań legislacyjnych w obszarach wymagających poprawy funkcjonowania systemu opieki zdrowotnej nad dzieckiem.

Tylko jednoczesne uregulowanie możliwości sprawdzenia, czy urodzone dziecko zostało zgłoszone do systemu ochrony zdrowia, nadanie Książeczce Zdrowia Dziecka rangi dokumentu medycznego oraz wykonywanie raz w roku przez lekarza specjalistę badań profilaktycznych według jednolitych standardów, zapewni właściwie zabezpieczenie małych dzieci w zakresie opieki zdrowotnej. Przekazany projekt ustawy pozwoli na zminimalizowanie liczby dzieci, które z powodu różnych zaniedbań nie zostały objęte właściwą opieką zdrowotną.

PREZENTY DLA POLSKICH DZIECI

Prezenty są, nawet dwa! Pierwszy, to już wspomniane ustanowienie 20 listopada Ogólnopolskim Dniem Praw Dziecka.

Drugi, bardzo ważny – Rzecznik Praw Dziecka od sześciu lat zabiegał o ustawę ratyfikującą Konwencję o ochronie dzieci przed wykorzystywaniem seksualnym i niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych, sporządzoną w Lanzarote w dniu 25 października 2007 roku.

26 września br. Sejm RP jednogłośnie uchwalił, Senat – 23 października br., a 14 listopada Prezydent Bronisław Komorowski ją podpisał. To wielkie wydarzenie i wielki sukces.

Tak zwana „Konwencja z Lanzarote” ma chronić dzieci, a także usprawnić międzynarodową współpracę w zakresie przeciwdziałania przemocy seksualnej i rozpowszechniania pornografii dziecięcej.

Nie zamykaj oczu na przemoc wobec dzieci

Na ulicy, w sąsiedztwie, w pracy – świadkiem przemocy wobec dzieci możesz być wszędzie. Brak reakcji to ciche przyzwolenie na przemoc.

Przemoc przejawia się w karach cielesnych, ale także w zadawaniu cierpień psychicznych, poniżaniu lub zaniedbywaniu dziecka. Twoja reakcja może uratować mu życie lub zdrowie.

Reaguj! Masz prawo.

Sprawdź: www.jakreagowac.pl facebook.com/ReagujMaszPrawo Kampania społeczna Rzecznika Praw Dziecka

25 lat Konwencji
o Prawach Dziecka

TO

ŻE NIE MÓWIA,
DO MNIE
PROSZĘ PANA,
NIE ZNACZY,
ŻE NIE ZASŁUGUJĘ
NA SZACUNEK.

WWW.BRPD.GOV.PL

RZECZNIK PRAW DZIECKA